

---

# The Toa Takitini

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

---

Nama 70

HASTINGS.

June, 1927

---

## ME PEHEA TE IWI MAORI?

Te take o taku patai he titiro noku ki te mahi a te pakeha (emigrant) e whakaeke mai nei ki Niu Tireni. Me pehea ra tatou e ora ai?

E ki ana nga whama (farmer) kaore he moni hei utu i nga kai-mahi. Ko etahi Maori he whenua o ratou, ko etahi kaore. He oranga whakauaua te oranga inaianei. E tata ana te mahi o te tangata he kai he utu mona. Noreira, he aha te take i mauria mai ai enei iwi pakeha? Kanui nga whanau mate, kei Niu Tireni nei, Maori, pakeha, kaore e ora pai ana i nga mahi oranga o te motu nei.

Ko nga Maori mahi whaama (farmer), mahi kau, hipi hoki, nga Maori ora, haunga hoki nga Maori mahi kawanaatanga. Ko te nuinga o te Maori kaore ahau e mohio ana he aha ra i ora ai. He ruarua rawa nga Maori e tango ana i te 100 ki te 200 pauna moni reti i te tau. Ko etahi he 10 hereni ki te 2 pauna i te tau. Ko te nuinga kaore he moni reti. Me pehea ratou e ora ai?

He uaua te Maori e whiwhi ai ki nga mahi totika. He uaua te uru ki nga tari, ki nga mahi-a-ringa (trades). Ka mutu te mahi e homai ana ma te Maori he kutikuti hipi. I homai ai tenei mahi, he whakarongo no te Maori ki nga whakahau a te pakeha, he kai anake, he kai anake ki te Maori. Ko nga mahi tope manuka, mahi taiapa, kaore e homai te utu tika ki te Maori. He aha te take. He nui rawa no nga tangata kai mahi kei Niu Tireni nei inaianei.

Kia ora te iwi Maori, me nga pakeha e awchina ana i a tatou.

Na H. M.,  
c/o J. R. Lincoln, Tologa Bay.

---

He mea Panui e Rev. F. A. Bennett, he mea ta e te Herald Office,  
Tennyson Street, Napier, H.B.

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

# TE TOA TAKITINI.

Te Utu mo te Pepa 10/- i te tau.

Me penci nga reta "Te Toa Takitini," Box 300, Hastings.

---

596

TE TOA TAKITINI

Hune, 1927

---

## TE PIHOPA O WAIAPU.

### HE MIHI KI TE IWI MAORI.

Sutton Valence.

Ingarangi.

Mache 27. 1927.

Kia aku tamariki i roto i a te Karaiti.

Tena koutou katoa. I a au i hoki mai nei ki te whenua o aku matua, o aku tupuna, ki roto tonu koutou i aku mahara. Ahakoa te whanui o te moana-nui-a-Kiwa e wehe nei i a tatou, na te nui o te aroha, ka tutata tonu tatou tetahi ki tetahi. Kaore te aroha e taea te wehe, e nga panamaotanga o te whenua, e nga whanui-tanga ranei o te moana.

Kanui te pai o te moana i te matou haerenga mai nei, ko nga tina i mua atu i te matou i mau i nga kohu o te moana. Ko matou i waimarie ki nga rangi papai i te tatanga atu ki Ingarangi, whiti ana te ra ki runga i a matou.

Kei te kainga o tetahi o aku tuahine matou e noho ana, he wahi ataahua i Ingarangi nei, kaore hoki i tawhiti atu i te wahi i noho ai toku matua, i a ia e mahi Minita ana.

Ko nga hua nui o te whenua i tenei wahi he hopa (hops) he hua rakau. Ko tenei Perowini ko Kent he takiwa rongu nui mo te pai o te tipu o te here (cherry) a i a au e tuhituhi nei kua kapi te whenua i nga puawai o nga rakau here.

Kei te whakamatakitaki ahau ki nga whanaunga o konei i nga whakaahua o Niu Tirenī na Kenana Pahewa i homai ki a au. Ko etahi he whakaahua no nga wahi ataahua o te Poi o Pereti, ko etahi he whakaahua no nga Maori. Nui atu nga patai a nga pakeha o konei mo te ahua o te iwi Maori, mo te hiahia ki te whakarongo korero.

I tuhituhi atu ai ahau i tenei reta he aroha atu ki a koutou i tenei wa e awangawangatia nei te ahua o te Pihopatanga mo te iwi Maori. He tono atu hoki ki a koutou ki a mau te ngakau inoi, kia ringihia nuitia mai te mana o te Wairua Tapu hei manaaki, hei arataki i a tatou katoa, pakeha, Maori. Maana e whakaatu mai ki a tatou te huarahi hei hikoinga mo tatou. Kei te whakaaro tonu ahau mo te Pihopatanga o te iwi Maori. Tena ano te whakaaro o te Atua mo tana iwi Maori. Me rapu tatou i te huarahi kua rite mai i a ia, otira ma te inoi ka kitea ai, ma te whakarongo ki te reo o te Atua ka tika ai. Me mahi tahi tatou me te Atua. Kama tatou hei whai i te huarahi tangata anake,

engari hei hoa mahi tatou mo te Atua. Koianei te tikanga o te kupu a Paora i ki ai "Hei hoa-mahi tatou mo te Atua."

Kaua hei wareware ki te inoi ki te Atua kia mentia tana i pai ai ki runga ki te whenua

Kia tau ki a koutou te aroha noa o te Karaiti.

Na to koutou matua i roto i te Atua

W. W. WALAPU.

## HE KAWANGA WHARE-RUNANGA.

24th Mei, 1927.

No te ra, kua whakaaturia i runga ake nei, ka kawangia a Tawake-moe-tahanga whare-runanga. He whare hou tenei no Ngati-Whakahemo, he hapu no roto i a te Arawa, tae atu kia Matatua. Ko te Pa o tenei hapu ko Pukehina, kai reira te tupuna whare nei e tu ana. Ko tenei tupuna ko Tawake-moe-tahanga, he mokopuna na Tamatekapua.

Na Tamatekapua

Ko Kahumatamomoe

„ Tawake-moe-tahanga

„ Uenuku-mai-rarotonga

„ Rangitibi Upoko Whakahirahira.

Na Rangitibi, kia puta tokowaru nga tamariki, kia puta mai i roto i nga tamariki tokowaru nei, ko te Arawa katoa, tae noa ki ona rerenga whakawaho kia:—

Tainui

Matatua

Kurahaupo

Takitimu

Tokomaru

Aotea

Matahourua.

Mo nga tamariki tokowaru a Rangitibi te whakatauki nei:—  
"Te Arawa e waru pu-manawa."

Na Atua-matua.

Ko Hou-mai-tawhiti (He whare-runanga kei Otaramarae)

„ Tamatekapua (He whare-runanga kei Ohinemutu)

„ Kahumatamomoe (He whare-runanga kei Waiatuhi)

„ Tawake-moe-tahanga (He whare-runanga kei Pukehina)

„ Uenukumairarotonga (He whare-runanga kei Te Rotoiti)

„ Rangitibi (He whare-runanga kei Taheke)

Na Tawake-moe-tahanga i whakakopi te mokowa, o nga tupuna whare, kua whakaaturia i runga ake nei, inaianei kua tu tira katoa ratou. No reira kua takoto marama te tu a enei tupuna hui titiro mai, hei whai-mai, ma nga toronga mahia, o nga uri whakatipu i tena wahi, i tena wahi.

ERUINI TE TIKAO.

---

Mo te mare kaore he rongonui hei rite ki te **Wood's Great Peppermint Cure.**

## TOHU WHAKAMAHARATANGA

Mo

TIMI WAATA RIMINI.

Ko tenei kaumatua, he tangata rongonui i roto i nga mahi nunui o runga i a te Arawa, me Matatua. He tangata hoki i whanui tana haere i te motu nei, ki te whakahaere i te haina o te kotahitanga o te iwi Maori. I uru nui tenei kaumatua ki nga mahi kawanatanga o te Koroni. He tangata aroha, whai-whakaaaro, mohio, me te kaha ki te arahi i ona hapu, i roto ia te Arawa, tae atu kia Matatua. Ona uri tokorua, he wahine katoa. Ko Merewakama te matamua, no tona tamarikitanga mai ano, ka noho i runga i a Matatua, a tae iho ana ki tenei ra, kaore ana tamariki. Ko Riripeti te taina, ko tenei o raua, i mau iho ki runga i a te Arawa. Ko ia te uri o te Kaumatua nei, kei te whakatipu i te tangata, kanui te tamariki, kanui te mokopuna. Mate noatu te kaumatua nei, kei te tipu te pa harakeke. Ko tona kohatu whakamahara, he mea pou ki te taha o tona tupuna o Tawakemoetahanga. E rua enei taonga nunui, te whare me te kohatu, no Ngati-Whakahemo anake. He tohu no te kaha, me te whakaaro-nui. Enei taonga e rua i tohia ki te karakia mihingare. Na Pererika Penoti minita o Heretaunga, te kauhau o te kawanga, me te whakapuaratanga o Tawake-moe-tahanga, tokorima ona hoa minita i te whakahaere i te karakia o te whare tae atu ki te kohatu. Na te Hokere (Mr F. F. Hoekley) mema mo Rotorua, ko ia te mangai o te Kawanatanga, i a ia te whai-korero, me te hura i te kohatu. He maha nga hapu o runga i a Matatua, i eke mai ki tenei hui. I rupeke mai ona morehu Kaumatua katoa, ona rangatira katoa, me ona tai-tamariki marama, whai whakaaro hoki. I eke katoa, mai ki tenei hui, nga kaumatua, nga rangatira, me nga tai-tamariki marama o te Arawa. Ko te kupu nui o roto o tenei hui, hai hopu ma te hinengaro o nga tai-tamariki, ko te tuhohohono i o tatau mahara kia kotahi; i o tatau tinana kia kotahi; kia noho tahi, kia penoi te noho tahi, me o tatau waka, mai ra ano, o te unga mai i Hawaiki. Ko te Arawa, e tau nei, tae mai ki tenei ra.

E nga tai-tamariki, kia kaha ki te tauhere ia tatau, o tena waka, o tenei waka, na Tawake-moe-tahanga tatau i powhiri kia hui mai, na te tohu whakamahara mo Timi Waata Rimini, tatau i whakamahara ko Matatua raua ko te Arawa he kotahi, e ki ana te whakatauki:—"Wehewehe ka hinga, huihui ka tu."

E. M. E. TE TIKAO.

Ko nga kupu enei kei runga i tana kohatu e mau ana:—

"He tohu whakamaharatanga mo Timi Waata Rimini i mate i te 5 o nga ra o Akuhata, 1920. Ona tau 79."

He tangata ia i piri pono ki te mana o Ingarangi, i hapai nui i te whakapono, me te arahi pai i ona iwi e rua, Te Arawa, Mataatua.

Kei tetahi taha o te kohatu ko enei kupu pakeha:—

Sacred to the Memory of  
Timi Waata Rimini,

A Chief of the Arawa and Mataatua tribes, who died on the 5th August, 1920. He was an adherent of the Church of England, a loyal subject of the Empire, and a beloved leader of his people.

Kei tetahi taha o te kohatu he waka me te paipera kei runga ake, kei tetahi taha he waka, me te hiiri a te Kawanatanga.

## HUI WHAKAPAPA.

I tu te hui i tenei te 25 onga ra, ki te marae o Tawake-moe-tahanga. Ko te 12 tenei o nga tunga hui, a te Arawa mo tana whakapapa. Kua huri i te 20 tau e whakaherea ana tenei whakapapa. He tokomaha nga kaumatua na ratau i tinata tenei whakapapa, kua moe, kei o ratau tipuna, he ruarua e ora nei. He mea whakarite e te hui, ko Pererika Peneti hei Tiamana, ko Ereatare Eruini Te Tikao hei hekeretari.

Ko Raureti Mokomuarangi te Kai-korero o te kaupapa o te whakapapa. Henui ana whakamarama. Na Mita Taupopoki, o Tuhourangi, na Rota o Tapuika, na te Morehu Kirikau, o Ngati-Pikiao, i tautoko nga whakamarama a Raureti. I kite marama hoki te hui katoa, ko nga hapu maha o te Arawa, kua kotahi ki tana kaupapa. Ko te Ure-o-uenuku-kopako, te wahanga e taria atu ana, kia whakakopa mai, heoi ano kua oti, te whakapapa a te Arawa. He tino mahi nui, he mahi taumaha, he mahi roa. No reira e te tangata whakapapa, kia u ki tau mahi, te tangata kauhau, te tangata waiata, te tangata patere, kia u ki tau mahi, ki tau mahi. Ma te marama, ma te manawanui, ma te kaha, ka tutuki pai nga mahi. "Ka maha te mahi—chara kau i te mahi—Ka taumaha te mahi—Ka uua te mahi—amaia te mahi, korero—tia te korero o te toa."

EREATARA ERUINI TE TIKAO.

Ohinemutu, 31st May, 1927.

## WHARE-KARAKIA KI OWHATA.

No te 29 o nga ra o Mei ka tu he hui ma Ngati Te-Roro-o-te-rangi ki Owata, te marae o Hinemoa, te wahi e tu mai nei tana kohatu e karangatia nei ko "Iriiri-kapua." I runga i tana kohatu a Hinemoa e noho ana i te tangihanga mai o te konau a Tutanekei i Mokoia. Ka mohio mai ai koutou he marae rongonui tenei i roto i nga hapu o Te Arawa.

Ko te putake o tenei hui he whakariterite whakaaro na te iwi mo tetahi whare-karakia kia whakaarahia ki Owata. Kaore ano he whare karakia kia ara ki tenei marae o mua iho, a, tae mai ki tenei wa.

Kei te kaha rawa te tipu o nga uri o tenei hapu nui i roto i a Te Arawa. Kua maha rawa nga uri o Hinemoa rana ko Tutanekei ka puta ki te ao.

Ko tetahi o nga kaumatua rangatira o Ngati Te-roro-o-ote-rangi ko Haukiwaho, no tera atu tau ka mate. E toru nga take nunui i korerotia e ia ano he ohaki naana:—

- (1) Kia tu te hui whakapapa a Te Arawa ki Owkata.
- (2) Kia whakahoutia, kia whakarahia atu hoki to ratou whare-runga a "Hinemoa".
- (3) Kia whakaarahia he whare-karakia ki Owkata hei whakaruru mo ana tamariki mo ana mokopuna. Ko te kaupapa whenua hei tunga mo tana whare kua oti noatu te wehe e te Kooti Whenua Maori.  
Enei take e toru kei te whakahaeretia kahatia i roto i enei ra. Ko te hui whakapapa kua tutuki i a Mei nei.  
I te hui i te 29 o Mei ka whakatuturutia enei take:—
- (1) Me whakaue katoa a Ngati-Te-roro-o-te-rangi, kia taaketia nga pakeke tae iho ki nga tamaraiki mahi pakeha, mo te pauna i te mea kotahi.
- (2) Me tahuri nga wahine ki te hanga komiti motuhake mo ratou, hei whatu taonga Maori, kete, piupiu, whariki, poi, taniko, me era atu taonga Maori. Ko enei mea hei hoko-hoko.
- (3) Me tae he tono ki te komiti o Ngati Whakaue, kia whakaaetia mai he marama kia Ngati-Te-roro-o-te-rangi hei awhina i tenei take.
- (4) Kia whakahaeretia nga rarangi kohi, imaianei, me te whakamaraua kia ono maraua ka whakatutuki ai nga kohi katoa.
- (5) Kia karangatia he hui Kirihimete ki Owkata, a hei reira ka whakatopu katoa ai nga moni mo te Whare-karakia.
- (6) I whakaatu te Tiamana ko nga moni kua tae kei te peeke o te Pontapeta e takoto ana hui katoa, £20 15s.
- (7) Kia eke nga moni ki waenganui o te £200 me te £300 ka tono ai ki te Pouri Tiaki o Te Arawa kia awhinatia mai te whakaro o Ngati-Te-roro-o-te-rangi, ki te pauna mo te pauna.

PERERIKI PENNETI,

Tiamana o te Hui.

## KOMITI O TE HAH OHINEMUTU.

(Na Raniera Kingi.)

Nga meneti o te Hui a te Komiti o te Hahi o Ohinemutu i tu ki te Kainga. O te Rev. Eruini i te waru o nga haora i te ahiahi o te 23 o nga ra Mei, '27.

Nga mema i tae. Rev. Ereatara Eruini Tiamana.

Tiwaka Anaru, Wiremu Kingi, Tamo Petene.

Aata Remara, me te Hekeretari, R. Kingi.

I reira hoki te Rev. F. A. Bennett.

I whakatuwheretia te Hui ki te Inoi.

I panuitia e te Hekeretari, paahitia ana e te Hui, Hainatia ana e te Tiamana nga meneti o te Hui i tu ki te wharekarakia Pauhito i te 9 o nga ra o Mei ka pahure.

I panuitia whakaaetia ana nga reta whakawaho ki:—

- (a) Te Kai Tiaki o nga moni a te Hahi o Ohinemutu, whakahaia atu ki aia a muri ake nei kia hawhe nga moni e tuku ki te Tari o te Pilopotanga, kia hawhe e waiho ki te Kaute a te Komiti.

- (b) Te Tangata nana i akoako te Koea mo te taenga mai o te Tiuka me toona hoa, ara kia Mr. J. H. Saunders, tuku atu i nga mihi a te Hahi mo te pai o nga hua o tana mahi.

I putai te Rev. Bennett he aha nga taunahatanga kei runga i te Komiti i paahitia ai te motini kia hawhe anake o nga moni e tuku ki te Tari Pihopatanga. I whakaputa hoki ia i ona whakaaro whakahe mo tenei motini, i te mea ko nga moni katoa e tukua ana ki te Tari o te Pihopatanga e kuhuna ana ki te Kaute e motuhake ana mo tenei Pariha. Nareira ahakoa he aha te moni e tukua ka whakahokia mai ano nga painga, nga whakapaunga ki tenei Pariha motuhake.

Otiia ki te nui te tuku moni ka mama te whakarite o nga raruraru o tenei Pariha e te Tari, ka kore hoki he maharahara mo te utu o te minita ka noho rite tonu ki te kore hoki e rite i nga moni kei te Tari tenei utu, ka riro ma tenei pito a whakatutuki te waahi e hapa ana.

Na nga korero a te Rev. Bennett i whanui ai te tiroiro a te Hui i puta ai hoki te whakaaro kia aata uhuia te ahua o te taunahatanga kei runga i tenei komiti i te tau.

Tetahi o nga take i tupu mai i nga korero a te Rev. Bennett he te wehe i te Pariha o Ohinemutu me te Pariha e te Whakarewarewa kia riro ma ia Pariha ma ia Pariha e whakahaere motuhake atu me te kuhu atu i aia i aia.

Paahtia ana te motini na Tiweka Anaru i Motini na Wiremu Kingi i tautoko.

"I te mea kei te whakaaro tenei hui ki te whakamotuhake i te Pariha Maori o Ohinemutu, i ona whakahaere me ona oranga, me tono ki te Tari o te Pihopatanga kia wehea nga whakahaere no nga Pariha o Ohinemutu me te Whakarewarewa, tae atu ki nga kaute moni mo ia Pariha mo ia Pariha!"

Mo te taha ki nga taunahatanga e pu ana ki tenei Pariha i motini a Tiweka Anaru na Tame Petene i tautoko.

"Me tono atu te Kai Tiaki o nga moni i te Tari Pihopatanga kia tukua mai te Kaute (Balance Sheet) e whakaatu ana i nga taunahatanga kei runga i tenei Pariha kia noho maama ai tenei Komiti kia whitiki ai i iaia ki te whakatikatika i te na Whare."

I puta ano nga korero a tenei hui mo nga tupapaku e takoto ana ki te Wharekarakia, me te whakamarana ano a Peneti kaore e ahei te tangata kia tumania ki reira me matua rawa i te whakaetanga a te Tari Tumuaki. He Ture nui tenei no te hahi. Otiia i te mea e tawhiti rawa ana te Tari Tumuaki mo tenei take kaika, e tika ana ma te Komiti o te Hahi i konei e whakaaro e whakakihore ranei te tono mo te tupapaku kia takoto i te wharekarakia, a ma ratou e tono atu ki te Tari Tumuaki kia whakamana ta ratou whakaetanga tena ka pera te whakatau.

I te mea katabi ano tenei Komiti ka tino marama ki enei ahuatanga, whakaarotia ana ahakoa kua roa rawa te wa i tumania ai nga tupapaku o enei tau ka pahure, kaati me whakaeke ki tate Ture i whakarite ai a me whakamarana atu ki te Tari na te noho kuare i roa ai te whakatutuki o tenei whakaritenga Motini ana a Wiremu Kingi na Tiweka Anaru i tautoko. "Me tono atu te

Tari o te Pihopatanga kia whakamana te tanumanga o nga tangata e whai ake nei nga ingoa, ki te Whare Karakia i Ohinemutu ara, o Te Wiremu Matene, Kapene Mea. Waereti te Aohinga, Nira-mona Mitchell, Jnr., me Putu Manahi."

Paahitia ana.

I motini ano a Tiweka Anaru na Wiremu Kingi i tautoko. "A muri ake nei e kore a ahei kia tanumia he tupapaku ki te whare Karakia o Ohinemutu imua o te whakautanga e tetahi Huihuinga o tenei Komiti."

Paahitia ana.

I konei ka whakamutungia te Hui ki te inoi.

## TE PAAMU A TE ARAWA.

Ko te hua tino nui kua puta mai i te moni a Te Arawa e puta nei te £6000 ia tau ia tau, ko te Paamu kei Maketu. Ko te whenua tenei i u mai ai te Waka o te Arawa, i tupu ai te Iwi. katahi ka marara haere ki nga pito o toona rohe, noho rawa mai te Ihu o te Waka ki Tongariiro.

He whenua momona a Maketu, e rite ana te tupu o te Kai ki te Hawaiki, na konei hoki i matapopore ai te Pakeha ki te hoko, tae rawa mai ki te ra o tenei whakatupuranga kua riro ke te whenua poroporoaki o nga tupuna, Te Okureitanga o te Ihu o Tamatekapua, i te Pakeha.

Ka tae tenei ki te wa i puta mai ai te Moni tahua a te Arawa i te Kawanatanga, whakaarotia ana e te Pouri o nga Moana o te Arawa, i runga ano i te amine a te Iwi, me whakamomori te hoko mai o te Whenua tupu o te Arawa i te Pakeha. Ki te whakaaro o etahi tangata he nui rawa te moni i hokona mai ai a Maketu, kaati kihai tenei i waiho hei take e hopohopo ai te ngakau o te Iwi, engari ko te mea nui i tirohia atu ko te whenua o nga tupuna kia hoki mai. Kaati kua tutuki te whakaaro o te Iwi, i tenei ra kei te haeretia te whenua o te kararehe.

I te tau 1926 ka whakapaua te moni e £3600 hei hoko kau miraka, hei whakatu Whare Miraka, hei whakanoho Mihini Miraka ki taua whare, hei hoko manua purapura karaihe, whakapai whenua, me era atu taputapu o te mahi ahuhenua. Tae atu ki tenei tau kei te whiua tonutia he moni ki te Paamu mo ona whakahaere. Kanui te korero whakahe o etahi tangata mo te mounou o nga moni e whakapaua nei ki tenei whenua, me te ki a etahi kua heke ano te Waka o te Arawa ki te korokoro o te Parata i tenei Paamu. I whakahe ake te ngakau ki tenei korero i te rongonga i te nui o nga moni kua whakapaua ki tenei whenua. Kaati kua kite nei oku kanohi i te Paamu a te Arawa, kua hoki ke te whakaaro ki te whakatauki a te Pakeha, "Whiua he kaha-wai hei mounu kia mau mai he Hapuku." "Throw a sprat to catch a mackerel."

Kia ora e te Arawa. Ka ataahua ta koutou taonga. Te pai o te ora o nga kararehe me te tupu o te kai.

---

Mo te mare kaore he rongoa hei rite ki te **Wood's Great Peppermint Cure.**



Ko nga kau miraka he grade Jersey. Ko nga Poaka no nga tino momo. E toru nga mea kei te Pig Breeders' Association e pupuri ana nga whakapapa, kua oti hoki te rehitā.

Heoi te kupu mo te taha ki nga kau, a he tino kupu nui, ko te tononga a te kai whakahaere o te Wheketere Pata i Te Puke, kei te hiahia ia kia wehea nga Kirimi o Maketu hei mahinga pata e tukuna ana ki te Show o Waikato, a te wa e whakataetae ai nga Wheketere katoa o Niu Tireni, mo te Pata paahi Karaihe o te Motu.

Kanui te whakamihī o te ngakau ki te waimarie o te Arawa i ta ratau tangata whakahaere, me tona hoa wahine. Tokorua enei pakeha tiho kaha te aro nui ki ta raua mahi. Ko tetahi mea nui ko to raua pai ki te Maori, a, ko te hoa wahine he ahua pai tonu te reo Maori.

Ko te utu i hokona ai e te poari tenei paamu, kei runga noatu i te wariu a te kawanatanga mo te whenua. Engari i runga i te aroha o te iwi ki te waahi i u mai ai a Te Arawa i te Heke mai o Hawaiki, me nga pa kua tapu i te whakaingotanga ki nga tupuna, penei me te Okureitanga o te ihu o Tamatekapua, kaore te Poari i wehi ki te tapae i etahi moni i runga noake i te wariu a te pakeha, i te kaha o te hiahia kia hoki mai tenei takiwa rongonui ki te iwi Maori.

Kaati, no taku kitenga i taua paamu, kua mohio ahau kaore e ngaro nga moni a te Poari. Kei te pai rawa te whakamahi a te kai-whakahaere o te paamu. Ahakoa he kau kua ana kau miraka, ara he kaawhe tuatahi katoa, i te raumati nei e puta mai ana te £6 i te ra mo nga kiriimi.

E 40 nga eka kei te tipurua e te kaanga. Ko tetahi wahi kei te wehea mo te "lucerne," ko etahi eka mo te oti, me nga kai e ora ai nga poaka.

Kaore ano te paamu nei kia pei, engari kaore pea e roa rawa te wa inaianei ka timata ai te hoki mai o nga moni i whakapaua nei ki tana paamu.

I te rongonui o te Paamu a Te Arawa, kua waiho taua whenua hei matakitaki ma te pakeha, hei whakamiharo hoki ma ratou.

## **"HE ROPU MO TE AO HOU."**

Ki te Etita.

Ehoa tena koe. He nui taku mihi ki nga korero o te reta a Tutepuaki Piti e mau nei i te "Toa" o te tahi o mei. Kei te whakaae au ki ana kupu ki te iwi. Mehemea Kaore i tino korero-tia e nga kai-titiro o te "Toa" ana korero, me hoki ano ki te "korero, whakaaro, me te ako i ana kupu." He whakatauki na tetahi tangata rangatira o Whangara, Turanga: "Ko te maraia ko tona a, ko au ko tooku a." Tenei kupu te "a." he marangai matenga tupapaku. Kaati, ko te "Ao Tawhito" ta tatou tupapaku rangatira o tenei wa. Na reira kotona "a," ara, ko te marangui o tona matenga, kaore i arikarika. Kei te kite a Tutepuaki, kei te kite a Apirana, kei te kite a Te Raumoa, a Te Rangihiroa, a Peneti, a Taiporutu, a Temoana, a Pomare, a Reweti Kohere, a Hamiora Hei, a Tau Henare, ara te toru koata o te iwi Maori i

tāua a marangai. Ko tenei mea ko te marangai kaore ana whakapau kanohi. He auru tonu tana i te tangata tu i tona aroaro.

E karanga ana a Tutepuaki kia tatau ki nga morehu o te iwi Maori "kia whitiki." E toru ana kupu whakamutunga. "E oho! Maranga! Kia mataara!"

Kei te whakaropu nga iwi katoa o te ao, tae noa mai ki o tatau hoa pakeha e noho tahi nei tatau, i te tatau whenua. Te Ropu kei te tino kaha tona piki "ko te Ropu o te Hunga Mahi" (the Labour Party). Te kokoia a tenei Ropu me tango te whenua ma te katoa. Tāua "katoa" ko te pakeha anake. Tetahi o ana karangaranga: "Me mahi te whenua kia whai-hua. Ki te kore e taea e tetahi tangata te whakaputa mai he hua i te whenua, me tango, ka hoatu mo te tangata e taea e ia." Te tuatoru o ana whakahau: "Me noho te tangata whai whenua i runga i tona whenua; kuaa hei rihitia ki te tahi tangata. Ki te rihitia me hoko tonu atu ki te Kai-tango rahi." Ko tenei reo kaore e mutu. Ka piki haere ki te rahi. Ki te riro te turanga Kawanatanga i te "Ropu Mahi," Ka whaka-turea mai a ratau wawata.

Kei roto i te pepa pakeha e whakaatu ana te haerenga o tetahi teputeihana ki te Pirimia. Te take a taua Teputeihana, kia whakatungia e te Pirimia he Komihana hei uuiwi i te ahua o nga whenua o Niu Tireni. Kia tirohia nga mea kei te homai hua, me nga mea Kaore i te homai hua. I whakaae, te Pirimia ki taua tona.

Ko nga Kaute Kaunihera Kei te hauma Kia hokoa nga whenua Maori hei utu i nga reiti e taunaha nei i runga i a ratau.

Tena me pewhea e hoki ai te tai o te marangai o te matenga o te tupapaku nei o te "Ao Tawhito?" Kaore e hoki te tai nei i te tangata Kotahi me whakaropu tatau. Te mahi a taua Ropu he whakaako i te iwi. Kei te maraua te karo o nga rakau a nga Ropu nei. E whakaae katoa ana tatau kaore i te atawhaitia e tatou nga toenga whenua i moto i o tatou ringaringa. No reira me whakaae tatou, he tika nga kaupapa o nga amuamu a te Pakeha. Me mahi nga paku whenua i a tatau kia puta mai he hua. Ki te kore tatau e whakaropu ka horomia takitahitia tatau e nga tikanga taikaha nei. Kei te whakaropu he ora mo tatou. E te hunga kei a koutou nga morehu taonga o te "Ao Tawhito," ara te whenua, whakarangona te reo o nga kai tohutohu. E hāra i te kotahi te kakano o te whenua ma te Ropu Maori, e whakaari he aha te mahi tika mo ia momo whenua, mo ia rahi o te whenua. Ki te kore tatau e whakaropu, e paepae te taringa ki te reo karanga o te "Ao Hou," ka takahia tatau e o tatau hoa pakeha, ka waiho hei kawewai, hei tata wahie ma ratau. He kaha tonu kei a tatau, engari na te noho marara i he ai.

Otiira hei whakatutukitanga mo te whakaropu a Tutepuaki e whakaari nei me ata karanga he hui i tetahi wahanga o te Tai-rāwhiti ranei, Hauauru ranei, Tokerau ranei. Kia iti noa he timatanga. Ko te kaupapa e whakaaro i te tuatahi. Kia oti tena ka kauwhau ai kite iwi. Ma wai ra te hui tuatahi e karanga? Heoi kia ora a Tutepuaki mo tona whakaahonga i tenei take nui whakaharahara.

T. WI REPA.

## TE WHAKAPAPA O TAMATEKAPUA.

I te perehitanga i nga korero a Raureti i te pepa o Aperira i he te whakanoho a te kai-perchi i te whakapapa o Tamatekapua. i taka ko te raina o te perehi ki raro. Me penei te takoto ka tika ai: Na Houmaitawhiti ko Tamatekapua, nana ko Kahumata-momoe, nana ko Tawakemoetuhanga, nana ko Uenukumairuro-tonga.

### “NGA REITI.”

He putake tenei e aue ana te motu katoa, mai i nga pakelha tae mai ki nga Maori, puta noa, puta noa te motu, a kei roto rawa o Heretaunga nei e tino nui ana te taunahatanga o tenei mea o te reiti. Kei te reiti te Kaute Kaunihera (County Council) te Rewa Poari (River Board), te Haapa Poari (Harbour Board) me nga Para hoki. Enei ropu e wha kei te reiti katoa inga whenua o Heretaunga. No Te Hui o Te Kirihi-mete ki Te Waiyere Wairoa) i Te Tau ka taha, ka tirohia tetahi tikanga e taea ai te whakatu tetahi komiti hei titiro i nga mate me nga taunahatanga e pa ana ki te iwi Maori, ka kitea i roto i taua hui koia tenei tetahi o nga tino mate e pa ki te iwi mehemea ki te kore e whawhatia a ka ata titiro i te ahua o nga taitara me nga wehewehenga o nga paanga whenua o te tangata.

No runga i tenei ahua ka karangatia te mema o Te Tairawhiti ara a A. T. Ngata kia tae mai ki Te Hui i tu ki Omaha. No Aperira 26th, 1927, ka tae mai a Ngata raua ko Robert Connop me nga pukapuka o Te Tari Kooti Whenua Maori. I kohiritia Te Komiti hei whakahaere i taua putake. Ko nga mema o taua komiti koia enei e whai ake nei:—P. H. Tomoana (Tiamana) Waipatu; Rev. Hakiwai, Omaha; Hori Tupaea, Te Hauke; Te Akonga Mohi, Pakipaki; Winata Hira, Aropaoimui; Te Teira Te Paea, Tangoio; Tete Winiata, Moteo; Waimarama Puhara, Pakipaki; Pohe Hemi, Koparakore; Tutaki Panapa, Omaha; W. H. Nikera, Waipatu; Ihakara Rapana, Kohupatiki; me nga mema i whakaurutia mai i muri mai nei ara a Ihada Hutana, Waipawa; Henare Hutana, Mangaorapa; Taketake Matua, Porangahau; Tuati Meha, Tapairu; Rapata Tiakitai, Patangata; Takana Wiremu, Tahoraiti, Eriata Nopera, Tahoraiti; me Ieni Ropiha Porangahau.

I te tirohanga ai a taua komiti kitea ana ko nga Rouru (Rating Rolls) a nga Kaunihera kaore i te tino hangai ki nga ahuatanga o nga wehewehenga o te wa, ara kei muri rawa etahi, ara ko nga eka me nga tangata kua weheweha aua whenua kua rereke rawa, na reira i tika ai kia awhinatia atu aua kaunihera me aua poari i a ratou rouru reiti.

Koia tenei tetahi o nga mahi i mahia e taua komiti. Ko tetahi wahi i mahia ko te rarangi o te ture reiti o te tau 1924 i tukua ai nga tono e Te Hawke's Bay County Council i roto i te Kahiti mo Pepuere Ist, 1927, kia whakaputaina he ota mo nga reiti. No te karangatanga i aua kechi, ka whakamarama a Maku Erihana Mohi te Atahikoia me P. H. Tomoana kei te tauhou rawa ratou ki taua tikanga a he mea tika kia tukua mai tetahi wahi hei ata whiriwhiritanga ma te iwi, a ka whakaaetia e Tiati

Kiriwheta kia nukuhia ana kechi katoa mo te tuunga o Te Kooti i a Hurao e heke iho nei whakahaere ai, kia whai takiwa ai nga Maori ki te rapu karo mo aua tono kua panuitia nei, me tonu kua whakaturia he hui hei kororererotanga mo nga Maori mo nga ture reiti nei. Kaati he nui tonu nga kechi i kitea nga karo ahua tika tonu hei whakatakoto atu ki te aroaro o Te Kooti.

Kua puta nga whakamarama o nga rarangi o te ture reiti o te tau 1925 i roto i Te Toa o tera atu marama, otira he mea tika kia whakaaturia inaianei he maha nga whenua i mahue ake i nga tangata i a ratou e rihi ana a kaore rawa i utua e ratou nga reiti, ahakoa to ratou whiwhi i runga i ta ratou whakamahinga i aua whenua rihi, te matenga atu kore rawa i utua nga reiti, mahue iho ana ki runga i nga tangata na ratou aua whenua hei kakari ki enei ahuatanga, otira tenei ano nga karo mo aua tu. Tetahi mea e tino marumaru ana kaore e tika kia purutia e te tangata hou te moni rihi a tetahi Maori hei utu mo nga reiti i mahue iho i te tangata rihi tuatahi.

He maha nga kechi penoi te ahua i tupono nui ki te aroaro o Te Komiti a i runga i te titiro iho e taumaha ana tenei ahua, ka tonu kia maharatia mai enei taumahatanga a kia whakakoreia atu nga reiti i eke pera mai ki runga i nga tangata no ratou te whenua kia mama ai te tinatanga hou atu.

I raro o te ture reiti o te tau 1924, ka ahei te kaunihera ki te whakaingoa i tetahi tangata no ratou taua whenua hei taunga atu mo te tono i nga reiti. Kaati he nui nga kechi i tae mai ki te aroaro o te komiti kaore i tika te tangata i kohiritia ai e te kaunihera, a kua whakaingotia atu e te komiti nga tangata e marama ana.

Tetahi mea i tae mai ki te aroaro o te komiti ko etahi whenua i rihihia e etahi tangata a ka roa kua pekerapu te kai tango rihi, mahue iho ana te whenua me nga reiti ki runga i te tangata noma te whenua.

Ko te mea i kitea iho i runga i tenei ahua ko tenei:—Kia kaha tonu ki te tiroiro i nga reiti o to whenua kia utua tonutia e te kaitango rihi, i ia tau i ia tau e rihi ana ia, te tangata ranei kei runga i te whenua e noho ana, koira tonu te tangata e taea e te ture te mea kia riro maana e utu nga reiti.

Kua kitea hoki e Te Komiti he maha nga papa kaainga kei te reititia tonutia i runga ano i te kore kaore i te mohio mai te Kaunihera he pera taua wahi, no reira e tika ana kia tonoa atu ki Te Kooti Whenua Maori kia wehea aua tu wahi ki raro i te rarangi o te ture reiti e whakakore ana i te mana reiti ki runga i nga Urupa, Whare Karakia, Whare Hui ranei, engari ko enei tekihana kia kaua e nuku atu te rahi i te rima eka.

I kitea hoki e tenei komiti etahi wahi papa-kaainga kua atu wehea mai e Te Kooti Whenua Maori hei papa kaainga, pau katoa nga tangata o te poraka nui ki roto i taua wahi, a kaati kua tonoa tenei tu tekihana kia kaua hei eke te reiti ki runga, notemea, kua takoto hoki i runga i te papa-kaainga.

---

Ka pa te mate ki te tamariki whanga'a ki te **Wood's Great Peppermint Cure.**

Kanui nga wahi kua tonoa kia ata tirohia marikatia te ahua o te whenua i wariutia notemea i runga i te hanganga he peeke arai i te waipuke ka riro e "rua-toru" ki te taha ki te awa a "kotahi-toru" ki te taha ora, na reira i tika ai kia ata tirohia ano tenei ahua a ka whakaiti iho i te reiti, a te Rewa Poari, a raua tahi ranei.

Tetahi tu whenua i tonoa kia kua hei reititia ko nga whenua repo e kitea tonutia atu ana te kore hua mai o aua wahi (Un-productive).

Tenei hoki etahi wahi i kitea he tauranga waka, he ana tupapaku no mua iho, a kua tonoa kia kore e reititia i raro ano i te ture.

Ko etahi o nga whenua kua utua a katoa, tetahi wahi ranei o nga reiti engari kaore tahi he whakaaturanga na wai ma na wai ranei i utu aua wahi i utua nei. Ko etahi reiti i utua ki te tari engari tera pea kaore i whakamaramatia ki whea te taunga mo aua moni i utua, na reira ka whaka haeretia e te tari ki runga i tana i mahara ai kia peratia, otira no te taenga ki te wa i tono ai etahi wahi o aua reiti i raro i taua ingoa kotahi, ka kitea kua taumaha rawa, katahi ka hoki whakamuri te whakaaro ki te wa i utua ai nga moni ki te tari, ka kitea te taumaha, ka waiho hei raruraru, na reira ka mahara te komiti he mea tika kia tohutohu atu ki te iwi, ina utu moni ki aua tari me ata whakaatu i te wahi e utua ana me te tango mai ano i te rihiti, kia ngawari ai nga tirohanga a muri ake nei. Kanui nga rihiti whai-tikanga kei etahi o tatou mo enei ahuatanga.

Etahi mea i ata kitea te whai-tikanga o roto ko nga "Tono Reiti" (Rate Demands) e tika ana kia ata puritia, notemea kei kona nga putanga o nga tono he, mehemea kei te he te takoto o nga "Rouru Reiti", a kua hei waiho noatia iho, engari me whakahe i taua wa ano kia tere ai te haere tika o nga reiti ka kore e pororaru.

E tino whakaae ana hoki te komiti ko nga reiti kei te taumaha rawa atu, notemea e tika ana tenei ki ko nga wariutanga e tu nei inaianei i timataina mai i te tau 1919, ara i te wa i tino piki ai te utu o te whenua, na reira e tika ana kia timataina houhia he warui hou, notemea kua tino kitea te tupuhi o nga ahuatanga katoa e taumaha nei ki runga i Te Tominiana.

E tino mihi ana hoki Te Komiti kia A. T. Ngata mo te taenga mai o nga "Whaere" (files) katoa o roto o Heretaunga nei i te timatanga mai o te Kooti Whenua Maori tae mai ki tenei ra a na te taaringa roa, te kite hoki etahi.

E whakamihi ana hoki Te Komiti me Te Iwi katoa kia Mr Robert Connop o Te Tari Whenua mo tona pai ki te whakamarama i ona files me tona tu-a-rangatira, kaha hoki ki te arahi i Te Komiti me te Iwi ki runga i te ara e tika ana. Timata mai i tona taenga mai Aperira 26, tae noa ki tona hokianga atu Mei 20 onga ra mahi tonu ia a mutu noa.

Kanui te mihi o Te Komiti ki tenei tangata. Nga tumanako nui atu, kia penei a tatou tamariki i nga Tari, kia manaakitia ai ratou, kei riro ke nga manaaki ki etahi atu penei me tenei tangata pai ara a Robert Connop.

Ko nga whare Huinga, ko nga whare karakia, ko nga Urupu i whakabaeretia kia whakaputaina he ota a Te Kaunihera:—

| Tahoraiti  | Aotea            | Whare Karakia    | Urupu |
|------------|------------------|------------------|-------|
| Porangahau | Poho-o-Kahungunu | "                | "     |
| Waipawa    | (Taihoa)         | "                | "     |
| Whatarekai | Whare Nui        | —                | "     |
| Te Aute    | Kekehaunga       | —                | "     |
| Te Hauke   | Kahuranaki       |                  |       |
| "          | (Momona)         | L. D. S.         |       |
| Patangata  | "                | —                | 1     |
| Pakipaki   | Houngarea        | 2 Whare. Karakia | 3     |
| "          | Taraia           | —                | "     |
| "          | Mihirou          | —                | "     |
| Korungata  | Hikawera         | L. D. S.         | "     |
| Omahu      | Kahukuramui      | Whare Karakia    | "     |
| Potaka     | Taraia           | L. D. S.         | "     |
| Moteo      | Whanaupani       | Whare Karakia    | "     |
| Wharerangi | "                | —                | 2 "   |
| Waiohiki   | Hauteanamui      | —                | "     |
| Petane     | (Taihoa)         | Whare Karakia    | "     |
| Tangoio    | Tangitu          | Whare Karakia    | "     |
| Waimarama  | Taupunga         | "                | "     |
| "          | "                | —                |       |
| Matahiwi   | Whare hui        | —                | "     |
| Kohupatiki | Tanenuiarangi    | —                | "     |
| Waipatu    | Heretaunga       | Whare Karakia    | "     |

## NGA KORERO WHAKAPAPA.

Kua matemate nga tino kaumatua e tika nei kia tapaina o ratou ingoa he tohunga mo nga mahi whakapapa me nga korero o nehera. Noreira ka uaua te kohikohi haere i nga korero tawhito e puta mai ana i nga mangai o nga hunga korero o roto o enei ra. Ara he uaua te tino whakapono ki te tika o nga korero o enei ra. Kua haere mai te wehi kei korero tinihanga te kai-whakapuaki korero, kei kumea nga whakapapa ki tana ake i hiahia ai kia eke ai ki tona kawai. Noreira nui ke te wariu o nga korero kua oti te tuhituhi i nga rima tekau tau ka taha nei, neke atu ranei, i nga korero o enei ra.

Kua tu te Poari Whakapapa. Koinci te ropu e tika ana hei taunga atu mo a tatou korero tawhito tae atu hoki ki o tatou whakapapa. He iwi matau taua ropu, a ka taea hoki e ratou te tatari haere o nga korero tika me nga korero hianga. Noreira e nga iwi o te Motu, kua hei whakarua. Kia mama te tukutuku mai i a koutou whakapapa me nga korero tawhito o tena waka o tena waka. Ata waiho nga wahi e raruraru ana. Tukuna mai te wahi kua oti.

Ki te whakarongo ake kua oti te wahi rahi o nga korero mo Te Arawa. Pera ano hoki te rongoro mo nga korero a Ngapuhi. Ko te pai o te tuku mai inaianei kia mama ai te whakatikatika te whakatuturu ranei. He maha nga aitua kei te pupuri roa, he ahi, he whanako, he ngaro no nga wharangi, he mate no nga kai-tuhituhi a kua kore i faa te whakamarama o nga kupu fa-whito i tuhituhia ai.

Kei te ki etahi, kuaa hei tukuma ki nga ropu kawanatanga kei waiho hei huarahi mahi moni ma ratou. He korero tamariki rawa tenei! Kaore ano he pukapuka a te iwi Maori kia pei. Ina tonu tenei o a koutou pepa a Te Toa Takitini, ia tau, ia tau, he uaua rawa ka puta te ihu. Kaore rawa te perehitanga o nga whakapapa nei e pei, i te tokoiti rawa o tatou o te iwi Maori, me te whakaaro kore hoki ki te manaaki i enei tu mahi a tatou. Noreira kuaa hei wehi ki tera tu korero kei waiho hei mahi moni ma etahi ropu. Ko te painga mo tatou tonu me a tatou tamariki i muri i a tatou. Noreira e nga iwi kia mama te tuhituhi mai i nga korero o tena waka o tena waka, ka tuku ai ki te Ropu Whakapapa hei tiaki hei whakatinana.

## HE WHAKAPAPA NO TE ARAWA.

Tenei tetahi whakapapa he mea tango mai no te Journal of the Polynesian Society, March, 1894. Notemea kei te awangawangatia etahi o nga ingoa tupuna i roto atu i a Tamatekapua ma, ka perehitia tenei whakapapa hei whakatika hei whakahihe ranei ma nga uri o enei wa. Ko tenei whakapapa he mea tuku mai ki a W. E. Gudgeon tetahi o nga Tiati o te Kooti Whenua Maori i era wa.

Koia nei taua whakapapa:—

Houmai-i-rangi  
Mukurangi  
Tumamao  
Mawake  
Uruika  
Rangitapu  
Taunga  
Tuamatua

|         |     |     |     |        |                  |
|---------|-----|-----|-----|--------|------------------|
| Rakauri | Tia | Hei | Oro | Taunga | Houmai-i-tawhiti |
|---------|-----|-----|-----|--------|------------------|

Kaati noa i konei te whakapapa nei, kei te marama hoki nga uri o enei. Tena e Te Arawa whakahengia te whakapapa nei, whakatikaina ranei. Kia ora ano koutou e mahi nui mai na i o tatou whakapapa.

## TE HORA I TE RONGOPAI.

Hei tenei marama (Hune) ka huri te tau a te Poari Kawa e te Rongopai (N.Z. Board of Missions). Kua whakaritea kia £70

ma nga Maori o ia Atirikonatanga o te Pihopatanga o Waiapu, hei whakarite i te kupu a te Karaiti, "haere kauwhautia te rongopai ki nga iwi katoa o te ao."

Kia mana te tuku mai i o koutou aroha mo te whakahau a te Karaiti, ki te Diocesan Office, Napier.

## HE HONORE.

### TA APIRANA T. NGATA.

No te ra whanau o te Kingi (Hune 3) ka whakaputaina nga honore ki nga tangata nunui o tana Emepaea. Kotahi tonu te taitara Ta (Sir) i taka mai ki Niu Tirenī nei, ko taua honore i tau ki to tatou hoa kia Apirana Ngata.

Kua puta noatu tenei taitara honore ki a ia, engari kaore a Apirana i whakaae. Ko tana kupu tonu e penei ana: "tukuna atu ki etahi nga honore, kaati ki a tatou ko nga mahi kia mahia, ko te honore o nga mahi kua oti."

Kaore ra he tangata o te iwi Maori i runga ake i a Apirana, te marauna, te kaha, te mohio, me te nui o nga hua o ana mahi katoa. He uaua te kitea o tetahi pakeha i runga ake i a ia te marama te mohio, noreira tino tika kia whakahonoretia te tangata marauna o te iwi Maori e te Kingi o to tatou Emepaea.

Kia ora e te hoa, kia tau nga manaakitanga a te Atua ki to tinana ki to wairua mo nga tau maha e takoto mai nei.

## TAKUTA TE RANGIHIROA.

Kua rihaina a Te Rangihiroa i tona turanga i roto i te Tari o te Ora. Kua whiwhi ia ki tetahi turanga nui i Honolulu. Taria nga mihi ki a ia mo te pepa o Hurae. Hei reira hoki pereti ai nga kupu a Professor Condliffe.

## TAKUTA ERIHANA.

Kua panuitia e nga pepa, kua whakaritea e te Tari o te Ora ko Takuta Erihana hei tango i te turanga o Te Rangihiroa, hei upoko mo te taha Maori o nga mahi o te Tari o te Ora. Haere mai e te hoa, hei kai-hautu mo ena wahanga nunui o nga mahi e puta ai he ora ki o iwi o Aotearoa, o Te Waipounamu. Kia manawanui, kia kaha, kia puta hoki he painga ki o iwi, he honore hoki ki a koe i runga i a au mahi i tenei turanga nui ka whakawhiwhia na ki a koe. Kia ora koe.

---

Ka pa te mate ki te tamariki whangaia ki te **Woods' Great Peppermint Cure.**